

- 2:25 – Forgiving the right to collect or retain household goods
- 2:26 – Bankruptcy

התנה נגד חוק הסידור

א. שו"ת מהרי"ט חלק א סימן מה

אשת ראובן שאמרה לשמעון, "הארגו הזה החזירה לי בעת שאתבענו, ואם יהיה לך משא ומתן עם בעלי לא תתפסהו בחובך," וקבל שמעון ע"מ כן, ועתה בעל האשה חייב לשמעון, ורוצה לתפוס הארגו. מה יהיה הדין?... אילו שמעון זה [המלוה] היה בא מחמת טענת שעבוד, היינו אומרים שאם סלק שעבודו שוב אינו יכול לתופסם [הנכסים], כגון אם היה הבעל חוב מסלק שעבוד חובו מעל קרקע בית או שדה, ושוב מכרה הלוה לאחר, אינו יכול המלוה לתפוס [מן הלוקח] בחובו מטעם שקדם שעבודו, שהרי סלק שעבודו הימנה. אבל אם לא מכרה [אחרי סילוק השעבוד], ועדין היא ברשות הלוה, והגיע זמנו של זה, גובה אותה בחובו שאין גבייה מטעם שעבוד! דאפילו למ"ד שעבודא לאו דאורייתא, גבית חוב מקרא מלא הוא, "והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך את העבוט החוצה," ואפילו אם התנה בפ'י שלא יגבנו כלום יש בדבריו [לגבות אחר כך] ממש!

פשיטת רגל: פשרה

ב. שולחן ערוך חושן משפט יב:ז, יא

ז: אף על פי שנתרצו הבעלי דינין בפשרה בב"ד, יכולים לחזור בהם כל זמן שלא קנו מידם יא: אם ראובן הפחיד את שמעון למסרו לאנס אם לא יתן לו ממון שהיו דנין עליו ואין לו בו זכות כפי הדין, ועשו פשרה בקנין וביטול מודעא, יכול לחזור בו.

פשיטת רגל: דינא דמלכותא

ג. שו"ת מהרי"ק קפז

שייך למימר דינא דמלכותא דינא דמלכא אומר שיהא קרקע שלו קנוי באותו שטר... ואפ'י לאותן דיעות שהביא המרדכי דאפ'י בשאר ענייני ממון אומר דינא דמלכותא דינא פשיטא דוקא לענין ארנוניות ומנהגות של משפטי המלכים... אבל דין שבין אדם לחבירו פשיטא ופשיטא דלא דא"כ בטלת כל דיני תורה ח"ו

ד. רמ"א חושן משפט שסט:יא

לא אמרינן דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה, אבל לא שידונו בדיני עובדי כוכבים, דאם כן בטלו כל דיני ישראל

ה. ש"ך חושן משפט עג:לט

אפילו לשאר פוסקים דסוברים דאמרינן דינא דמלכותא בכל דבר, היינו דוקא מה שאינו נגד דין תורתנו אלא שאינו מפורש אצלנו, אבל לדון בדיני הגוים בכל דבר נגד תורתנו, חלילה, ודאי לא יעשה כן בישראל

ו. אגרות משה חושן משפט ב:סב

נראה דודאי אף להסוברין דד"מ בכל דבר היינו מה שנקבע מדד"מ בדיני קנינים ותשלומי הלוואות מהנכסים שהוא חסרון להמלכות שיהיה חלוקי דינים בין אינשי לאינשי שמזה אפשר לבא לידי קנאה ותחרות ומריבות ואף שלא שייך זה לכאורה אלא בדיני שופטי המלך והמדינה מ"מ אולי יחוש המלך גם לזה שלא יהיו שופטים אחרים דנין באופן אחר שג"כ אפשר יבא לערער על דיני המלכות

ז. חלקת יעקב חושן משפט לב

ואף להרמ"א המרים ביותר הגדר דדמ"ד, דאף משום תקנת בני המדינה אמרינן דדמ"ד, בני"ד איזו תקנת בני המדינה יש בזה לגזול ממנו מפני שאין ללוה לשעה לשלם

פשיטת רגל: מנהג סוחרים

ח. בבא מציעא פג.

מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכופן. מקום שנהגו לזון יזון, לספק במתיקה יספק, הכל כמנהג המדינה.

ט. שולחן ערוך חושן משפט ז:יב

כל דבר שיש לדיין בו צד הנאה, אינו יכול לדון עליו... ולפיכך עסקי המס אין דנין בדייני אותה העיר, מפני שיש להם או לקרוביהם חלק בו. ואם עשו תקנה, או שיש מנהג בעיר שדייני העיר ידונו אף על ענין המסים, דינם דין.

י. ר' עקיבא איגר לשולחן ערוך חושן משפט יב:יג

בתשו' משאת משה סימן ס"ב העתיק בשם תשובת מהרש"ך ח"ב סי' קי"ג בבע"ח שהסכימו לפשר עם הלוה וא' אינו מסכים עמהם מכמי אנפי רואה אני לכופף את הממאן להתפשר כשאר הסוחרים שהם הרוב כי מנהג הסוחרים לכופף את שאינו רוצה לבוא בפשרה...